

|                             |                                                                                                                                                            |
|-----------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ชื่อวิทยานิพนธ์             | : วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในวิมานวัตถุที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของ<br>พุทธศาสนิกชน ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่                                        |
| ผู้วิจัย                    | : พระมหาชาญชัย ชูตินธโร (ราชไร่)                                                                                                                           |
| ปริญญา                      | : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)                                                                                                                        |
| คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ | : พระครูปลัดพรหมเรศ โชติวิโร, ผศ.ดร., พธ.บ., กศ.ม., Ph.D.<br>: ดร.ปรีชาชาญ อินทรชิต, ศษ.บ., ศษ.ม., ค.ม.ม Ph.D.<br>: ดร.อรอนงค์ วุวงศ์, ศษ.บ., ศษ.ม., Ph.D. |
| วันสำเร็จการศึกษา           | : ๘ มีนาคม ๒๕๕๙.                                                                                                                                           |

### บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในวิมานวัตถุที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของพุทธศาสนิกชน ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ๓ ประเด็น ได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาเนื้อหาของวิมานวัตถุในพระสุตตันตปิฎก ๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในวิมานวัตถุที่เป็นเหตุให้เกิดในวิมาน ๓) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมตามที่ปรากฏในวิมานวัตถุที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของพุทธศาสนิกชน ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ สรุปผลการศึกษามีดังนี้

ผลการศึกษาเนื้อหาเบื้องต้นเกี่ยวกับวิมานวัตถุในพระสุตตันตปิฎก พบว่า วิมานวัตถุแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ประกอบด้วย อิตถิวิมานและปฐวิมาน รวมแล้วมีจำนวน ๘๕ วิมาน และแบ่งย่อยออกเป็น ๗ วรรค คือ ปฐวรรค มี ๑๗ วิมาน, จิตตลตาวรรค มี ๑๑ วิมาน , ปาริจฉัตตกวรรค มี ๑๐ วิมาน, มัญชิภูตวรรค มี ๑๒ วิมาน ( ๔ วรรคนี้ จัดอยู่ในอิตถิวิมาน คือวิมานของเทพธิดา ๕๐ วิมาน), มหารถวรรค มี ๑๔ วิมาน, ปายาสวรรค มี ๑๐ วิมาน, และสุนิกขิตตวรรค มี ๑๐ วิมาน (๓ วรรคนี้ จัดอยู่ใน ปฐวิมาน คือ วิมานของเทพบุตร ๓๕วิมาน) รวมเป็น ๘๕ วิมาน ส่วนหลักธรรมในวิมานวัตถุ พบว่า มีการให้ทาน การรักษาศีล การฟังธรรม การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เช่น ศรัทธาต่อพระรัตนตรัย การบูชาพระธาตุเจดีย์สถาน เป็นต้น วิมานวัตถุ เป็นเรื่องที่กล่าวถึงการทำความดีของเหล่าเทวดาและเทพธิดาว่าในสมัยที่ตนเป็นมนุษย์ ได้ประกอบคุณงามความดีอะไรไว้บ้าง เช่น บางตนก็ให้ข่าน้ำเป็นทาน บางตนก็ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ผลการศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในวิมานวัตถุที่ถูกปฏิบัติเหตุให้ได้วิมาน พบว่า ในวิมานวัตถุ มีหลักพุทธธรรมที่เป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตหลายข้อ ได้แก่ ปฏิสันถาร ๒ บุญกิริยาวัตถุ การดูแลบิดามารดา การบูชาบุคคลที่ควรบูชา อนุบุพเพกขา ๕ อริยสัจ ๔ พระรัตนตรัย ๓ ปัจจัยให้เกิดสมาธิ ๒ และวัตรบพ ๗ ประการ ซึ่งเนื้อหาทั้งหมดนี้ มีแทรกอยู่ในเรื่องเดียวกัน และต่างเรื่องกันก็มี นอกจากนั้น พุทธธรรมในวิมานวัตถุยังเป็นประโยชน์ใน ๒ ด้าน คือ (๑) ประโยชน์ตน เช่น การเจริญภาวนามัยบุญสำเร็จด้วยกรเจริญภาวนาหรือปฏิบัติธรรม เจริญกรรมฐาน ๒ อย่าง คือ สมถะและวิปัสสนา ย่อมทำให้บุคคลผู้ปฏิบัติตนนั้น ได้รับความสงบสุขแห่งจิตและทำให้จิตมีปัญญາสามารถที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี เพราะสภาพจิตมีความเข้มแข็ง

ปรับตัวได้ดีและรู้เท่าทันต่อสภาวะของธรรมชาติของโลก เช่น ความรัก ความซึ้ง ความหลง ความตระหนี่ นิินทา สุขเป็นต้น แล้วปฏิบัติให้เหมาะสมแก่สภาวะธรรมนั้นๆ ที่ตนประสบอยู่ (๒) ประโยชน์สังคมคือ สังคมส่วนรวมได้รับอานิสงส์หรือประโยชน์จากการปฏิบัติของตน เช่น การบริจาคทานเป็นสาธารณประโยชน์ มีสร้างถนนหนทาง การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในยามพิบัติต่างๆ เช่นอุทกภัยภัยเกิดจากน้ำท่วม เป็นต้น

ผลการศึกษาคุณค่าของหลักพุทธธรรมในวิมานวัตถุที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของพุทธศาสนิกชน ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า กลุ่มเป้าหมายสามารถที่จะเข้าใจหลักพุทธธรรมและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องได้ เช่น เป็นคนมีสติและสัมปชัญญะดียิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้ตนตกเป็นเหยื่อของการบริโภคนิยมและวัตถุนิยมจนเกินไม่รู้จักเศรษฐกิจพอเพียงพอประมาณตน นอกจากนั้น ยังพบว่า กลุ่มเป้าหมาย รู้จักคุณค่าของการทำสมาธิเพื่อให้มีจิตใจตั้งมั่นในการทำงาน รู้จักการต้อนรับแขกด้วยธรรมปฏิบัติสันถาร เช่น การให้คำปรึกษา การแก้ไข้ปัญหาต่างๆ อีกทั้งต้อนรับด้วยวัตถุสิ่งของตามหลักบุญกิริยาวัตถุ เช่น รู้จักสามัคคีช่วยเหลือแก่สังคม เช่น ช่วยงานทำบุญบ้าน รู้จักคุณค่าของศีล รู้จักการบูชาบุคคลที่ควรบูชาและศาสนสถานที่ควรเคารพ รู้จักปฏิบัติตนตามหลักอนุพุพิภกา เช่น รู้จักการพูดเรื่องโทษของกามและเรื่องการหาทางออกจากกาม รู้จักพูดถึงเรื่องสวรรค์ รู้จักคุณค่าของหลักพุทธธรรมที่บุคคลสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ตนและประโยชน์สังคม

|                                     |                                                                                                                                                                        |
|-------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Thesis Title</b>                 | : An Analytical Study of the Influence of<br>Buddhadhamma in Vimanavattu of the<br>Buddhists' Belief at Suan-kheun Sub-district<br>Muang District, Phrae Province.     |
| <b>Researcher</b>                   | : Phramaha Chanchai Jutiṇḍharo (Ratchrai)                                                                                                                              |
| <b>Degree</b>                       | : Master of Arts (Buddhist Studies)                                                                                                                                    |
| <b>Thesis Supervisory Committee</b> | : Phrakhrupaladpommared Chotivaro, Assist. Prof. B.A.,<br>M.Ed., Ph.D.<br>: Dr.Preechachan Intarachit, B.Ed., M.Ed., Ph.D.<br>: Dr.Onanong Woowong, B.A., M.Ed., Ph.D. |
| <b>Date of Graduation</b>           | : March, 8, 2016.                                                                                                                                                      |

### Abstract

The thesis Entitled “An Analytical Study of the Influence of Buddhadhamma in Vimanavattu Of The Buddhists' Belief at Suan-kheun Sub-district, Muang District, Phrae Province.” The purposes of this research were 1) to study the introduction of Vimāna-vattu in Suttanta Pitaka, 2) to study the Buddhadhamma principle in Vimāna-vattu as a factor to bring beings into a paradise, and 3) to analyze the Buddhadhamma principle in Vimāna-vattu that had the influence to Buddhists belief in Sounkhoun Sub-district Muang District Phrae Province.

The result of the introduction of Vimāna-vattu in Suttanta Pitaka found that Vimana-vattu was divided into two kinds: Itthivimana and Purisavimana including eighty-five stories or Vimana. In addition, this paradise had seven sub-divisions: Pitha-vagga, Cittalata-vagga, Paricchattakavagga, Manchithhaka-vagga, Maharatha-vagga, Payasi-vagga, and Sunikakhitta-vagga. The essence of Vimana-vattu was about good action of all male Devas and female Devas in a time when they were a human being. The examples of their action were that some of them made only giving and the others helped human beings, etc.

The result of the Buddhadhamma In Vimana-vattu found that there were Buddhadhamma as principles for a way of life friendly welcome, items of meritorious action, the father-and-mother care, respect to the good persons, gradual instruction, Four Noble Truths, Three Refuges, factors to cause Right View, and seven vattapadas. All of these Buddhist teachings were mixed in the same story or the different stories. Moreover, Buddhadhamma in Vimana-vattu had two benefits. That is to say The first was individual benefits—merit from practicing meditation until mind was happy and wise to resolve various problems in the daily life. Mind was strong, moderate and wise about all things—love, hate, gossip, praise, etc. as they really were. Finally, people selected to practice in a proper way that they had experienced. The second was social benefits that all people would get the benefits from their good deeds: to make the public giving, to construct a road, to save people in a time of the flood, etc.

The value of Buddhadhamma principle in Vimāna-vattu that had influence to Buddhists' belief in Suan-kheun Sub-district , Muang District, Phrae Province. were found that the people could understand the Buddha's teachings that became a factor to bring them into the properly practice. For example, they were mindful and

conscious of things; they were not a victim of consumerism and materialism; and they lived with sufficiency and economic ideas. In addition, the target group of those Buddhists were conscious of value to practice meditation in order to make mind stable in working. They learned to welcome the guests with friendly welcome of material and Dhamma, ways of meritorious action, value of morality, respect to the good people and ecclesiastical places, practice in gradual in struction—sexuality, ways to quit sexuality, heaven, and the Buddhist teachings that could be practiced in the daily life until it produced great benefits for an individual and the public .